

KATALOGLAMA KURALLARININ BEYNELMİLELLEŞTİRİLMESİ ¹

Milletlerarası Kütüphaneciler Derneği Federasyonunun 1954 Eylülünde Zagreb'te yaptığı son toplantıda, katalog kaidelerinin milletlerarası normalizasyonunun tetkikine karar verildi. Milletlerarası Kütüphaneciler Derneği Federasyonu, bu vesile ile, aşağıdaki zatlardan müteşekkil bir grup vücuda getirdi :

Başkan: Londra, British Museum'un Basma Kitaplar Şef Muavini M. F. G. Francis; üyeler: Mme F. Ascarelli (İtalyan), M. M. R. Juchhoff (Alman), A. Osborn (Amerika), G. Ottervik (İskandinavya), P. Poindron (Fransız) ve S. R. Ranganathan (Hindistan) (veya yerine bir başkası); özel sekreter: M. A. H. Chaplin. UNESCO'dan mütevazı bir yardım da görmüş olan grup, normal olarak bu yılın sonbahar döneminde ilk raporlarını verebilecektir.

Hamburg Üniversitesi Kütüphanesi'nden Dr. H. Braun, Bulletin de l'UNESCO à l'Intention des Bibliothèques'e, halen bir çok memleketlerde, Prusya Enstrüksiyonu'nun revizyon durumu hakkında bir çok münakaşalara yol açan bir kontrandü göndermiştir.

Almanya'da Kataloglama Kurallarının Gözden Geçirilmesi:

Yarım asra yakın bir zamandanberi, Alman kütüphanelerinin bir çoğu, alfabetik kataloglarını Prusya enstrüksiyonu ile tanzim etmişler ve o zamandanberi hiç bir değişiklik yapmamışlardır. İlk önce yalnız Prusya kütüphanelerinde kullanılmış olan bu enstrüksiyon, gittikçe gelişerek, bütün Alman kütüphanelerinde kullanılmağa başlanmıştır. Bir çok mühim eserlerin tasnifinde ve Alman toplu katalogunun hazırlamasında bunun kullanılması tercih sebebinin izah etmektedir (Bu toplu katalog, daha sonra Almanyanın toplu katalogu olmuştur).

Bu mevzu, henüz başlangıçta, şiddetli münakaşalara sebep olmuştur. Gerek filozoflar, gerekse aynı yetkiye sahip diğer ilim adamları, bu hususta elbirliği ile çalışmışlar ve böylece bu kataloglama

¹ Bulletin de l'Unesco à l'Intention des Bibliothèques. Cilt IX; Nu: 4, Mayıs 1955 ten tercüme edilmiştir.

kaideleri, umumiyetle mütেকâmil bir seviyeye erişmemiş bulunan kütüphanecilerin vaz geçemedikleri bir çalışma usulü haline gelmiştir. Klâsik gramer üzerine kurulmuş kaidelere göre işlenmeleri güç olan eserlerin artması ve kütüphanecilik biliminde kataloglamadaki tecrübesizlik, halen kullanılmakta olan kaidelerin gözden geçirilmesini lüzumlu kılmıştır.

Kataloglama Komitesi

Bremen'de 1954 te yapılmış olan Alman kütüphanecileri toplantısı vesilesiyle, bu mevzu ilk olarak münakaşa edildi ve iki rapor hazırlandı. Bu raporlardan, biri meselenin tarihine, diğeri esasına tahsis olundu. Prusya Enstrüksiyonu'nun leh ve aleyhindeki delillerden ibaret olan ilk rapor, senelerdenberi Alman toplu katalogunu idare eden Almanya'nın en meşhur mütehassıslarından Mayence'lı Dr. Herman Fuchs'a aittir. İkinci rapor ise Almanya'nın alfabetik katalogunun bugünkü meselelerini ihtiva etmektedir ve bu rapor, Dr. Robert Samulski tarafından hazırlanmıştır. Bu iki rapor, hususî mecmualarda neşredilmiştir.

Bu kataloglama komitesi, 1949 danberi Land de Rhénanie-Vestfalya kütüphanecileri himayesinde kurulmuş ve bu komitenin yaptıkları sonradan Alman Kütüphaneciler Derneği tarafından tanınmıştır.

Dourmond'ta (Vestfalya) Devlet Kütüphanesi Müdürü Dr. Karl Nobbe'nin idaresi altındaki bu komitenin yaptığı katalog listesi, Prusya Enstrüksiyonu'nun I-14. paragraflarında (1952,2.bs. ve 2. tercüme kısmında) bulunmaktadır: Umumiyat, takdim (30-77. paragraflarda), müelliflere göre yahut anonim eserlerin kitap harflerine göre tasnif (paragraf 78-145veya 161-170), müellif isimleri (paragraf 181-230), anonim eserler (paragraf 171-180 ve 230-241), alfabetik tasnif gibi mühim kısımlar...

Bu revizyonlar, daha ileride toplanması muhtemel mühim bir komisyondaki münakaşalara esas teşkil edecek projeler olarak mütalâa edilmektedir.

Birinci bölüm (paragraf 1-14), daha kat'î ve daha tafsilâtlı bir terminolojiyi nazarı itibara almaktadır. İkinci bölüm (paragraf 30-77), eski enstrüksiyonlardaki kifayetsiz kaideleri, pratik faydaları ancak zamanla anlaşılacak olan daha geniş ve daha umumî kaidelerle

değiştirmeyi gözönüne almaktadır. Üçüncü kısım (müellif isimleri), tenkidlere sebebiyet veren bir fikir ihtiva etmektedir ki bu, ismin esas kısmını kullanma ve harfitarifleri ve öntakıları nazarı itibara almamanın münasip olduğu fikridir.

Anonim eserlere ait kaideler

Anonim eserlere ait olan bölümler, şüphesiz en fazla münakaşa edilmiş olanlardır. Prusya Enstrüksiyonu, malûm olduğu üzere, gramatikal prensiplere istinaden ilk kelime (substantivum regens) üzerine alınmaktadır. Bu, ilk kelime içindir. Daha sonra sıralarına ve gramatikal durumlarına göre diğer mühim kelimeler gelmektedir. Bu prensip daima münakaşalara yol açmıştır. Öyle görülüyor ki, bugün için iki sistem mevcuttur: Prusya Enstrüksiyonu'nun tesiri altında tekâmül etmiş gramatikal sistem ve bilhassa yabancı memleketlerde yayılmış kelimelerin sıralarını nazarı itibara alan mekanik sistem.

Gramatikal sistemin yerine mekanik sistemin ikamesi, kataloglarda kaçınılmaz değişmelere sebebiyet verecektir. Böyle bir değişiklik ancak 1945-1946 senelerinde yapılabildi. Fakat bugün, bu zaman geçmiş bulunmaktadır.

Kataloglama komitesi şöyle bir uzlaşmayı teklif etmeğe karar vermiştir: Prensip olarak, tasnifte başlığın ilk kelime ve diğer kelimelerini sıralarına göre nazarı itibara almak. Böylelikle bugünkü sistemi, kataloglarda büyük değişiklikler yapmaksızın basitleştirmek mümkün olacaktır. Nitekim periyodiklerde ilk kelime yüzde bir ve diğer kelimeler için yüzde kırk kadar bir değişiklik icap edecektir. Bu hususun ehemmiyetini, hazırlık çalışmalarının lüzumlu olduğunu Bremen'deki kütüphaneciler toplantısı ortaya koymuştur. M. Fuchs'a göre, yeni hususların araştırılmasından evvel bütün eski usullerin gözden geçirilmesi lâzımdır.

Milletlerarası bir sistemin ayarlanması esnasında, daha evvelki usullerden istifadenin mümkün olmadığı hallerde, tabiatıyla böyle bir revizyona ihtiyaç yoktur. Müellif, bu mevzu hususunda bizzat kendisi Prusya Enstrüksiyonu'nun gözden geçirilmesi hakkında bir proje ortaya atmıştır. Bu işin halli için kataloglama komitesi, me-

kanik sistemin bugün tatbik edilebilmesi için bazı hususların hazırlanmasını teklif etmiş ve her iki sistemin uygulanması ile alâkalı değişikliklere ait geniş mütalâalar ileri sürmüştür.

Diğer mütehasısların işbirliği

Komite, buna benzer işlerle uğraşan daha başka organizasyonlarla da temas halindedir. Nitekim tanınmış profesör Joris Vortius'un idaresi altında Berlin'de 1953 denberi böyle bir komisyon Alman cumhuriyetinin mütehasısları ile işbirliği halindedir. Bu komisyon, Zentralblatt für Bibliothekswesen'de (cilt 68, 1954,p.27-63), enstrüksiyonun 1-35. paragraflarını gözden geçiren bir neşriyat yapmıştır. Bu neşriyat, Şarkî Almanya'da formüle edilmiş hususları geniş bir şekilde içine almaktadır.

Çeviren : Macide Özgünay
Millî Kütüphane Uzmanlarından